

САНА ОЛОХ

ХАЬИАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№№ 93-94
(8535-8536)
СУБУОТА

2000 сыл
атырдыах ыйын
19 күнэ

ЧУРАПЧЫ УЛУУХУН ХАЬИАТА

Чурапчы улууһун эмблематын онорууга конкурс

Бэйини салайыныыга кииринин си-
бээстээн бу дыһыл ыам ыйыгар бигэр-
гэммит устаалка сөл түбэһиннэрин, улу-
ус бэйэтэ анал бэлэтилээх (символ) бу-
луохтаах. Улуус анал бэлэтигин эм-
блема буолар дьин устаалка бигэргэм-
митэ. Ону олоххо киллэрэн, улуус
дьаһалтата **ЭМБЛЕМАНЫ ОНОРУУ-
ГА КОНКУРС** биллэрэр.

КОНКУРС УСУЛУОБУЙАТА:

Конкурск ким бадалаах сааһыттан,
олорор сириттэн тутууга суох кыттар
бырааптаах.

ЫТЫЛЛАР БОЛДОҕО: бэчээт-

таммит күнүттэн ахсынны 1 күнүгэр
диэри.

КӨРДӨБҮЛЛЭРЭ: эмблема улуус
олоһун, үлэтин, уратыларын көрдөрөр
ис хоһоонноох буолуохтаах. Уруһуй
стандартнай (20х30) илиискэ өтүөх
кырааскаларынан оноруллар, эмбле-
мага хайаан да быһаарыы (описание)
сыһыарыллар.

КЫАЙЫЛААҕЫ БЫҺААРЫ:
эмблемалары анал комиссия көрүүбү,
ол кэнниттэн Улуус Муньаарынан би-
гэргэммит эмблема кыайылааһынан

тахсыа.

**КЫАЙЫЛААҕЫ НАБАРААДА-
ЛААҕЫН:** кыайылаахха 1000 (бири-
тыһыыма) солкуобай, ону сэргэ үс
500-түү солкуобайдаах биһирэбил би-
ринистэр олохтоһоллор.

Конкурск кыттыан бадалаахтар
уруһуйдаргытын улуус дьаһалтатын
баһылыгын солбуйааччы Яковлев И.И.,
эбэтэр улуус дьаһалтатын дьаһала-
рын дьаһайааччы Окорокова Е.Е. тик-
сэрэбит.

Улуус дьаһалтата.

Үлэҕэ ыгырабыт

Чурапчы улууһун дьаһал-
тата манньк дуоһунастарга
вакантной миэстэ тахсыбы-
тынан конкурс биллэрэр:

Дьин кэргэн уонна оҕо
дьаһалаларыгар отдел на-
чальнига, ГТАС (ЗАС) отде-
лын начальнига, дьаһалта
юрита.

Үлэҕэ ылыыга ырдэбил-
лэр:

—Үрдүк үөрэхтээх, 10
сылтан итэҕэһэ суох үлэ
стантаах.

Сайабыллыаһыналар бу
дыһыл атырдыах ыйын 25
күнүгэр диэри түһэрэбит.
Үлэҕэ ылыы анал комиссия
быһаарылынан.

Улуус дьаһалтата.

Уу көтөрүн бултааһын туһунан

Чурапчы улууһун администрацията

ДЬАҺАЛ

№331 2000 сыл. Атырдыах ыйын 15 күнэ.

УУ КӨТӨРҮН БУЛТААҢЫН ТУҺУНАН

Саха Республикатын Правительствотын 2000 сыл
атырдыах ыйын 7 күнүнээҕи 1183 №-дээх дьаһалы-
гар олоһуран Чурапчы улууһун территориятыгар уу

көтөрүн күһүҥҥү бултааһыны 2000 сыл атырдыах
ыйын 19 күнүн сарсыардаттан уу көтөрө барыар
дылы көтүлүүрүгэ,

Уу көтөрүн күһүҥҥү бултааһын кэмгэр туруйа
бары көрүҥүн, кубаны, мородуну, хопто бары
көрүҥүн бултааһын бобуллар.

Саха Республикатын Президиени 836 №-дээх
уурааһар олоһуран "Чурапчы" күөлүгэр уу көтөрүн
күһүҥҥү бултааһын бобуллар. Нэһилиэк сиринэн
уотунан аһар хус сыныаһарыгар солтөөх күөлү-
ри анааһыны, нэһилиэк дьаһалтатын көрүүтүгэр би-

эрэргэ.

Дьаһал туолуутун контуруолун улуустаагы ИДьО
(начальник Неустроев К.К.), улуустаагы айылҕа ха-
рыстабылын инспекциятыгар (начальник э.т. Иг-
натьев Н.П.), булуттар уонна баһыһыттар улуус-
таагы обществоларыгар (председатель Барашков
Г.К.) уонна тустаах нэһилиэктер дьаһалталарыгар
сүктэрэргэ.

Улуус дьаһалтатын баһылыга А.ШАДРИН.

Спортивной Чурапчы аатын - сүөлүн үрдүктүк тутан

ыйын 5 күнүттэн
сабаланаан ытылым-
нылар.

Бу үтүө бы-
рааһыныыгы тэрийсэ-
ри сыччах Москва ку-
ораттан анал улахан
спортивной, культур-
най шоу программала-
ры ытыгар идэлээх
(үөрэхтээх) Анатолий
Дмитриевич Силин ре-
жиссер уонча
көмөлөөһөөччүлэрин
илдэ кэлэн кыттан
бардылар. Ол күнүгэр
күрэхтэһинилэр иди-
аһыга "Туймаада"
стадион киик таһааты-
гар хаһан даһаны бу-

олбатах чаһылхай оонньууну
көрдүбүт. Бу күн биллээх тик-
сэн ити дьаһалларга сүлдь-
ыбыт дьон-сэргэ барыта ити
ни сөхтө-наһайда.
Кырачаан оҕолорбут чак-
чы даһаны дьенчардаах үлэни
көрсөн икки нэдиэлэ иһинэн бу
шоу-программа онорулара
ситиһилийбит. Манна араас
улуустартан кэлбит үккүү кол-
лективтара, хореографическай
училище уонна цирка үөрэбэр
үөрэнэ сүлдьэр оҕолорбут
олус тахсылаахтык катыһы-
лар.

Күрэхтэһинилэргэ кытта 13
түспүт госуаарствоттан, Россия
22 регионуттан спорт 12
көрүнэр 1600-тэн тахса оҕо

кэлэн күрэс быһдыастылар.

Күрэхтэһин бастакы
күнүттэн көнүл тустууга хабыр
халсыһыылар "Кыаныы 50 си-
ла" спортивной дыбарыаска
сабаланылар. Кылаабынай
судууһуна Москвадан ананан
кэлбит норуоттар икки арды-
ларынаагы эстрада кылааһтаах
судууһа Александр Филиппо-
вич Попов үлэлээтэ.

Билиҕи улууспуттан
спортивной оҕуула үөрэнээч-
чилэр Корнилов Иосиф (42
кг), Яковлев Дима (46 кг), Сер-
геев Дьулус (50 кг), Кожуров
Артем (58 кг) бу улахан
түһүлгэҕэ түһүнулар. Иосиф
Корнилов бэйэтин бөлөһөр
А.Медведевы (Биробиджан)
10:0, А.Жаловы (Агинский)
11:3 уонна А.Шахритдиновы
(Тюмень) 5:2, К.Сейтказиновы
(Киргизия) 3:1 оҕонан хоту-
лаан үчүгэй тустууну
көрдөрдө. Финалга биһир
доһулаах, олимпийскай резер-
в оҕуулаатын үөрэнээччигэ
Осип Михайловка ыраастык
хотторон үрүк көмүс мэтээлгэ
тиһистэ.

Дима Яковлевка сэргэйдэ
олус табылыһа. Бастакы эргир-
иригэ сыныаһа. Онтон иккис
эргиргэ бурят спортсмена
А.Гырылов иһинин утары туста
тахсыбата. Оҕон балаһыаньы-
ага лаппа түбүстэ. Үлүс эргир-
гэ А.Боговы (Агинский) 10:0
оҕонан лаппа сабырыһан

кыайыыны ситистэ, салгыы
бэйэтин хамаандатын кийитин
С.Иванову 7:2 ахсаанынан
кыайан финальной тустууга
улаханник илистиккээх таһыс-
та. Ол эрэри бүтэһик хал-
сыһытыгар күүстээх тустуук
Янг Чун Сонга (КИДР) утары-
ныи оҕорбокко ыраастык ба-
ран хаалла. Оҕон эмиз үрүк
көмүс мэтээл халһаһынынан
буолла.

Үлүс тустууктут Дьулус
Сергеев бастаан бурят бөлөһө
Б.Гиндиновы ыраастык кыай-
ан үөрдүбүтэ, онтон Россия би-
ир күүстээх тустуугун В.Золо-
тары (Тюмень) баллинан кыай-
ан баран үлүс эргиргэ бэйэтин
хамаандатын кийитэ Ю.Афа-
насьевы 5:1 ахсаанынан кыай-
да. Салгыы бурят Д.Циндимо-
евка 2:6, Н.Илларионовка (Са-
ха Республика) 1:4 ахсааны-
нан хоттортоон төрдүс буолла.

Артем Кожуров бастаан
монгол Балдбаатарга 0:8 ахса-
анынан хоттордо, онтон М.Ма-
медовы (Тюмень) ыраастык
кыайда эрэри балаһыаньыа
быһытынан салгыы тустар
бырааптан туораата. Оҕон
уластартыт Саха сирин хама-
андатыгар икки үрүк көмүс мэ-
тээли адаланнар, мин санаа-
бар, балаһа үчүгэйдик түбү-
нулар. Оҕон кинилэр тренер-
дэригэр В.Н.Кириллингэ,
И.М.Солдатнига барба нах-
талыһытты тиздэбит.

Бу күрэхтэһингэ мин ордук
Корея тустууктарын сөбө-мак-
таһа көрдүм. Чакчы даһаны кы-
ахтаахтык, астыктык тустар
бөрөстөр эбит. Хаанык даһаны
балаһыаньыаттан приемы
оноро охсоллоро, түргэннэрэ,
сымсалара, көмүскүннүн ла-
ппа баһына туталлара сөхтөрөр.
Ону таһынан күүс өтүһүн ла-
ппа кыаһаллара тутта иһин ха-
раһар быраһыллар. Иһинэ да
һынан финалга бээс бөрөс тус-
тубуттан түөрдэ кыаһан
кыһыл көмүс мэтээл халһаһы-
нарынан буолулар. Оҕон
быһаччы этиэх тустаахпыт,
КИДР бөрөстөрө "Азия оҕоло-
рун" көнүл тустууга түһүлэтин
киргэрттэлэр дьин. Күрэх-
тэһинилэр кэһинилэриттэн Корея
тренердэрэ Ким Джен Чокуну
уонна Ким Ун Хонны көрсөтү
интэрвю илөөри тымматим
даһаны тылбаасчыт кырыттар
суох буоланнар кыаһылыта.
Биһир быһаста согуустук нууна-
лыы билэр иһилэрин ыларан
илан кэлсэтэн көрдүбүт
даһаны бэйэ-бэйэбитин кыай-
ан өйдөспөтүбүт. Ол онууар,
хата, ветеран спортсмен, бил-
лиилээх тустуук М.Г.Сибиря-
ков уонна Корея тренердэрэ
буолан өйдүү-саныы сүлдьэр
гына хаартыскаа түстүбүт.

(Бүтүүтүн 2-с стр. көр.)

Спортивная Чурапчы аатын - сочук урдуктук тутаан

Бир дойдутаахпыт, СР физическэй културатын үтүөлүк үлэһитэ В.П.Карпов кытары көрсөн кэпсэтиллилэр. Тустуу туйуга таахчы дааны олус табыллына. Кийи аан дойду омукарары ардыларынаах, күрэхтэһилэр табыллылар үлэһит дээн биһиги, ээр кыахтаах үчүгэй киирсиллэр көрдөрүлэр. Ону Саха сириг хамандата ылбыт икки кыһыл көмүс, биэс үрүк көмүс мэтээллэргэ дааны туолуулар "дүйүтүн астына" иллитим. Хаманданан түмүккэ Саха сирэ бастаах, КНДР иккис, Казакстан үлүс мэтээллэри ыллылар.

"Азия оолоро" оонньуулар бир саванна кэргэ бэлэ түгэннэригэ чэчэки атлетика күрэхтэһин буолла. Маана быһынах сууруулар, арааха кыстанан кырааа көтөчүлөр, үрдүк ойоччулар дойду-сэргэни интэриһиргэттилэр. Бу көрүнүс барыта 140 спортсмен кытамына ылла.

110 күнүттэргэ мэхэйдээх сууруу Чурапчы мичета Олег Макаров боруонса мэтээли ылан, ол кэинигэ 400 мэтээргэ эми мэхэйдээх сууруу үрүк көмүс мэтээлгэ тиксэн бир дойдутаахтарын, тренердэрин олус көртэ.

4x400 м. кыргыттар эстафеталарыгар Г.Ф.Нохтунский үөрэнээччи Нелли Тарасова кыттан хамандата иккис буолан үрүк көмүс мэтээлгэ катар чыстээнэ. Итинэн кийи үчүгэй сууруу буолар кэскиллэрин өссө төгүл биһирэттэ. Ол курдук кийи Покровская ытыллыбыт Саха сириг норуоттары иккис спортивнай оонньууларыгар 400 м. суурууга иккис мэтээли ылан турар.

Уолдар 4x400 эстафеталарга элбэх кийи интэриһин тэртэ. Тэртэ эдэ буолбатах, үгүс көрөөччү сууруу кэмгэр ууга-ууга түһэргэ сырытта. Ол курдук иккис этапка сууруу Саха сириг хамандатын уола Кирилл Бахов Хабаровский суурууттан балачча сиргэ хаалан кэлэ. Үлүс этапка кийинтэн Антон Карелин лалчканы харбаан ылаат ырааынан куотан илэр, кийи иннэ барыт кийини үлүн иликтэргэ, атактарга ыраах-ыраах адыарынан атырдык сууруу ситэн ылаа уонна кыра арыттаах кэлэн эстафета палочкатын Алексей Поповка (Чурапчы) туттарда. Бийи уолбут түргэн үлүгүрдүк сууруу сыйыгыратан тийэни, эстафетаныларын уонча мэтээлгэ урутаан Николай Гоголевка (Чурапчы) биһир. Николай туох баарынан суруулар сууруу кулутуруга, ону биһиги түмүктүгүр көнө кийири монгол уола ситэ баттан табыс-тэни иккис биһиги сулбу түһэн тахсаллар. Мин санаабар, биһиги уолбут төбөтө иннэ кийиригэ дүлө гыммэ. Ол эрээри фотофиниш көрдөрүтүгүн иккис тэнигэ табыллылар дээн судуулар быһаардылар. Дээ бу дойдутаах ситиһин Николай Гоголев кыһылы тулугар долуурдаахын, туохка да булгуруубат көпөһөх санаалаахын дэиннээх туолуулан буолла. Маанах үгүс кэскиллээх эдэр суурууларын иккис тренер Г.Ф.Нохтунскийга сүбүлээххэ бэйэни сүгүрүйэн туруммыт, кийи үөрэнээчилэргэ өссө да үгүс элбэх күрэхтэһилэргэ үрдүк ситиһиллэри көрдөрүтэргэ дээн эрэни хаалабыт.

Дуобат күрэхтэһини көрөөрү Ордоникова болуоссатыгар турар өрүс пароходствотун дэиннээх тийиһитим Р.Ф. уонна СР үтүөлүк тренери Н.Н.Кычкин, үрүлүкхэ соһуу интэриһинэргэ таһууда. Ол курдук, Италияга баран 100 харах-

таах дуобакка Европа күрэхтэһинигэр кытта сылдьар эдэр дуобаччыттарбыт улахан ситиһиллэннэ. Чурапчытан тийэни күрэхтэһини оворобут Ира Платонова иккис, Елена Данилова уонна Наташа Шестакова үлүс, Дюкуускай куораттан сылдьар Коля Стручков төрдүс мэтээллэри ылбыттар. Бу биһиги дуобаччыттарбыт өссө бир чабылхай ситиһиллэринэн буолар.

Оттон "Азия оолоругар" сүүс харахтаах дуобакка оонньуобут оворобут эми дуобун ситиһиллэннэ.

Саха сириг бастаах хамандата бастаа, иккис мэтээли эми куустээх оонньоочулардаах Башкортостан хамандата ылла, оттон үлүс биригтээх мэтээлгэ Саха сириг иккис хамандата табыста. Төрдүс монголлар, бэлкис буряттар тигистилэр. Күрэхтэһини кийинтэн биһиги бир дойдутаахпыт, "Рейтинг-плюс" дуобат отделын начальнига, "Азия оолоро" дуобакка күрэхтэһини кылаабынан секретарын солбуйааччы Гаврил Семенович Колесовы көрсөн кэпсэтиим. Кийи ордук Постникова Дуня (Чурапчы) оонньууттан улахан кыһыл астымытын, ол курдук 8 балтан адырын ылбытын үөр-көтө кэлсэтэ. Башкыр уола Педан Ишиуратов I-кы дуоскага бастаабыт, II-с дуоскага Виталий Монастырев (Чурапчы) маннайгы мэтээли ылбыт, оттон IV дуоскага оонньуобут Алиса Абдулина тэнигэрин булбатах. Иккис хамандата кийиригит Вана Монастырева (Чурапчы) үлүс мэтээли, Слава Варламов (Чурапчы) иккис мэтээли ыллар ситислэттар. Уонна уолсайынан бу күрэхтэһилэргэ барыта арыс оо кытабытыттан алтата Чурапчыга үөрэммит, сайдыбыт эбиттэр. Дээ дэиннээх сүлхэн ситиһини дэтигин, маана барытыгар үтүөлээх, өгөһөөх кийини Н.Н.Кычкин буолар. Кийи иллит, үөрэллэп оолоро араас таһымнаах Россия да иһигэр, тас ому дойдутаахтар ытыллылар дуобат күрэхтэһилэригэр куруутун кыһылылаах, өтүк хараалаах, кийи тутуурдаах кэлээччилэр. Бу биллэн турар үлүн сырааах, дүкүсүрдээх үлэ түмүгэр ситиһиллэрин кийи барыта билэр дии саныбын.

Күрэхтэһилэр түмүктэминтэрин кэинэ, атырдык айын 14 күнүгэр "Кыһылы 50 сыла" спорт дьыбарынаах кыһылылаах Саха сириг хамандатын кытта, СР Президека М.Е.Николаева көрсүлүү ылта. Маана Михаил Ефимович эдэр спортсменнары, тренердэри уонна күрэхтэһин тэрийээчилэри кыһылыларынан эбэрдэлээтэ. Кийилэргэ инникитин өссө дааны элбэх ситиһиллэри баарда.

Ол кэинигэ күрэхтэһингэ бастаабыт оолорго персоналнай компьютердэри, иккис буолбуттарга цифровой фотоаппараттары ылаахтаах туһулуур докумуоннары уонна үлүс мэтээлгэ тиксириттэргэ үөрэххэ кийиригэргэ пугевокалары туттартаа. Харда тылы спортсменнар ааттарыттан Саха сириг командатын капитана, "Азия оолорун" норуоттар икки ардыларынаах II-с оонньууларга суурууга кыһыл көмүс уонна боруонса мэтээллэри ылбыт аатырар сууруу Федор Жирков этэн баран, Михаил Ефимович күрэхтэһилэр кыһыл көмүс мэтээллэригэ илэргэ. Кийи эбэрдэтин кийинтэн Дюкуускай куорат 29 №-дээх оскуолатын үөрэнээччигэ, эдэр гимнастка кыра кийи кыысчаан Агата Бердикова чабылхай көрөн сууруу тахсан М.Е.Николаева сибэкки дьөрбөтүн туттарда. Бу кы-

ракий кыысчаан спортивнай гимнастика курдук уустук көрүнүс үлүс биригтээх мэтээлгэ тиксэн боруонса мэтээлинэн маараадаламмыта.

Маана сагаламмыт күрэхтэһини кыһылылаахтар Чурапчы оолорун көрсөн кэпсэтиим. Сүүс харахтаах дуобакка чемпион буолбут Дуня Постникова (XI кыл): "Күрэхтэһилэр олус үчүгэйдик, тэрээһиннээхтик аастылар. Биһиги "Энергетик" профилакторийга түһэ (олоро) сырытыбыт, астар-уяллар үчүгэй. Уолсайынан бырааһынык бары барда. Мин Башкортостантан сылдьар Лилия Сирбаеванын уруккуттан көрсөргө этибит. Улахан дьонно Россия чемпионатыгар тэнигэспит, мин бу сырыгы кыайдым. Атын ому сирдэригэр Польшага оонньуу сылдыбытым. Уолаттарга Виталий Монастырев эми үчүгэйдик оонньорго, кийи Саха сириг II-с хамандатын аатыттан кийиригит Слава Варламовтын эрэ тэнигэ. Уолдарыларын барыларын хотон 8 очкоттан 7-ни ылла,"—дээн кэлсэтэ.

Көкүл тустууга иккис мэтээли ылбыт Иосиф Корнилов: "Мин уруккуттан бастаабыт Оси Михайловтын утарыга көрсөн тустар этибит. Сорор кийи кыаааччы, эбэтэр мин кыайар этим. Бу сырыгы хотторон кэбистим, ол эрээри күрэхтэһилэр үрүк көмүс мэтээллэри ылбытым дааны үөрүүлээх. Тренерим —Игнат Михайлович Сысолатин. Урут, 1997 сыллаахха, Россияга иккис мэтээл буола сылдыбытым. Күрэхтэһилэр син үчүгэйдэр, ол эрээри Москвага эйи, соһууу ытыллар күрэхтэһилэр ордуктар,"—дээн уолум соһутта. Оттон оо кийи бэйэтигэр билэн эрдээ, бир байан "Азия оолоро" норуоттар икки ардыларынаах II-с оонньуулар үрдүк таһымга аастылар дээн этэх кэринээхпин.

Мин уолсайынан оо тулугар оһолулар барыта кэскиллээх, наадалаах дии саныбын. Итинэн биһиги Президент, Правительствобыт инникитин тустуу политиканы ытталларга көстөр. Биһиги оолорбут Азия бары нунуктарыттан, Россия үлүс регионуттан кэлбит бир саваннаахтарын кытта билистилэр, спортивнай аренага күүн көрүстүлэр. Ити таах хаалыа суога, кийилэргэ үлэһит-савастарын туох ойдобул булуога, үтүөгэ, сирдикка табыллылар күүһүрүө. Биһиги бары кыраһынньык-улаханньык, оолорун-уруулар бу ытыллар "Азия оолорун" кийиригэр элбэххэ үөрэннэбит. Борустуойун эттэххэ, уулусса кумула сылдьар волонтер оворобуттан сагалана, ому дьонун кытта быһаччы кэлсэтэ сылдьар переводчиктарбыт, аһатар-снэтэр, хааччыар эйгэ дьонно ому-омукка сыйынын үчүгэйдик биллэлэр. Тэрээһин үлэлэргэ барытыгар сылдыбыт ыччаттарбыт, күрэхтэһини ылбыт судууларбыт үгүс, элбэххэ үөрэннэлэр, инникитин үрдүк таһымнаах күрэхтэһиллэри ытарга оһоттордугар. Биһиги биһиги кыһылылаах эрэ эрэлээхтик "Азия оолорун" үлүс оонньууларын, өссө тус-сак элбэх ситиһиллэрин көрсөргө кыахтаныбыт. Бу күнүгэ Дюкуускай куоракка сылдыбыт эрэ кийи барыта, куоралпыт олус ырааһырытын, тустуу бутун бэлэстин көрдө. Инникитин олох тубастаах, биһиги да дьонно итээһин сүүс оолор кыахтаахпын бэйэбит өйдөтүбүт.

Тас дойдуттан кэлэ сылдьар тренердэр, биллилээх спортсменнар күрэхтэһини

СНИМОКТАРГА: Журналист П.Федоров—Сомо, М.Г. Сибиряков Корея көнүл тустууга тренердэринин, Корея хамандата оонньуулар аһылыларыгар, күрэхтэһини түгэннэргэ.

таһымн, бэртээхэй спортивнай туугуларбытын үрдүктүк сыналаабыттарын итэ-иһэ кийи кийи тутуон бааран кэлэр. Оонньуулар бүтүлэр. Саха сириг хамандата бастаа, бу кыһылылар ситиһэр тулугар Чурапчы ыччаттара (оолоро) кырата суох көмөнү оворобуттар. Ол курдук тустууларбыт, суурууларбыт, дуобаччыттарбыт бары кэргэс үрдүк таһымнаах кыһылылар. Маана биллэн турар, биһиги улуустуугар аһыллан үлэлээн эрэ физкультурнай институт (ректор М.Д.Туляев) көмөтө

Павел ФЕДОРОВ—СОМО, журналист.

ТАПТЫЫР САХАМ ТЫЛЫНАН

Саха литературатын 100 сыла

А Ы Ы Л

Саҥа тыһыынча салаллан эрдэс...

xxx

Үйэ тигэх сааһа
Талырдыа сандарар,
Бар дыону, арааһа,
Сөхтөрүөн сананар.

Эрдэлээн уулларан
Халын хаар чарааһыыр,
Чалбаһын уулаһа
Салгынтан чынааһыыр.

Хаарын дэс хараардаат
Хатааһыннаан хаардыыр,
Бу манньк хатайдаан
Уһуон-кэһиэн санньыр.

Септөөх да буоллаба
Уһуу да сатыһа,
Сүүс сааһын туоллаба,
Тигэх кэмэ кэллэбэ.

Ол эрэн, тигэх саас,
Сайыһыҥ салайыһы,
"Үйгүлаах дыкты саас"
Дизин өйгө хаалаарыһы!

Үйэ тигэх сааһа
Талырдыа сандарар,
Тыһыынча сыл ааһа
Тигэһин күндэрэр.

ҮЙЭ БҮТҮҮТҮГЭР

Таптыыр Таатта үрэхтэр
Кутар дыһыгар үрүйэ,
Оттон кыһар сүрэхтэр
Ытыыр сүүрбэһис үйэ...

Ытыыр уһун үйэтин
Бүтэр кэмэ кэллэтиһэн,
Дьон туһугар үлэтин
Умнан, сотон кээспиттэн,

Саһа үйэ үһүнэ дин
Сахсаннаһан турбуттан,
Бүтүө биһир сыл иһинтэн
Эрдэ уһуох тулпуттан,

Эргэ үйэ мөкүтүн
Эридьиһтээн турбуттан,
Өлөрсүүтүн, сэринтин
Үөсө өрө тулпуттан,

Үтүө, кэрэ кэмнэрин
Умнан-төннөн кээспиттэн,
Махтал сылаас тылларын
Аһаабакка ааспыттан,

Сүүрбэһис сүдү үйэ
Сүгүллээн бүтэн эрэр,
Көмүөл мууһу үрүйэ
Тигэх сааһа күндэрэр.

Таптыыр Таатта үрэхтэр
Тохтор дыһыгар үрүйэ,
Оттон кыһар сүрэхтэр
Ытыыр сүүрбэһис үйэ...

Үрүлүйэр кистэлэһинэ,
Үүт туналга, үчүгэйгэ,
Үрүн, үрдүк иһинилэргэ,
Үрүн, ыраах ыраларга,
Сырдык тапталга ыгыран
Сындаһыйа, сырдык сытар.

Сэгэртэйим, эн билиикки
Сизэтиһиммит онно барыах,
Үрүлүйэр ыйданаба
Үрүн көмүс дьолу булуох...

ЫКСААМА

Күнтэн күнү күдэһинэ көтүтэн
Сирдээһи олох ханна ыксыһын?
Бу кэрэ кэмнэр дьолу көһүтэ
Мин тохтуу да түһүөхпүн саныһыҥ.

Эдэр саас эгэлгэ иһинилэриттэн,
Эчкиһэ суох, эчки салгыбалпын,
Олобум бу кэрэ кэрдиһиттэн
Арахсыахпын адыс бабарбалпын.

Олох, онон, дэс, арыһы бытаарыһы,
Бу кэрэ кэмнэр тохтуу түһэриһи,
Эдэр сааспыт ырыатын сэгэриһи,
Уоскуйа, иһилли да сатаарыһы.

Кырдыһыт кэһинэ, бабар, түргээтэр,
Күнтэн күнү күдэһинэ көтүтэр,
Кырдыһы кырыһыһын кылгатын
Бизэрэр,
Кырыа кыһыһын кыһаҕа түһэр.

Оттон бүгүн эн олох ыксаама,
Бу кэрэ кэмнэ уһуу түһүөхкэ,
Дьоллоох урсукка көнүлүк хаама,
Бабар, букатын манна хаалаахха.

xxx

Охтор сиргин сэрэһин
Огу талһын суоһа эн,
Оттон-мантан сэрэһин
Олорума дуу бүгүн.

Хата, таһыс үлэһин,
Отто оттоо, маста кэрт,
Олох төрдө үлэ дии—
Үлэ өлөн-охтон бэрт.

Үлэ эрэ кизэртэр,
Эти-хааны эрчийэр,
Өйү, күүһү күүрүтэр,
Үбү-аһы үксэтэр.

Охтор сиргин көрдөөн эн
Эрэйдиһин кэриһин,
Хата, күүсү үлэһин
Охтубаккын оһоһун.

Үлэ өрө тардыаба,
Охторбокко өйүөбэ,
Дьолун бэйэн илиһигэр,

Дьолун-мааны билиһигэр—
Охтор сирин көрдөөмө,
Огу мээһэ тэлгээмэ.

БИЛЭН АЙДАБА

Бабарбытын курдук баран испэт
барыта,
Тугу ыра санаабытын туолбакка
тохтор,
Дыһа олох уонна ырабыт икки арыта
Аттар-аһа ыраатан ыра санаа охтор.

Санаа барыта сатанан иһэрэ буоллар
Салаһа да үчүгэй буолуо этэ олохпут,
Ыраһа барыта ытыһар түһэрэ

буоллар
Ырайга баардык сананыа этэ
сорохпут...

Ол эрэн номох баар мин
норуотпар, сааһа:

"Икки атаһа санаата туохха да
туолбат"—дизин,
Уонна, дэс, остуоруйа баар улуу
нууччаба

Хайдыбыт хорудалаах эмээхсин
туһуна...

Ол иһин таһарабыт билэн айдаба,
Ыра санаабыт үксүн туолбат
онордобо...

ИККИ АРДЫЛАРЫНАН...

Сир уонна халлаан икки
ардыларынан
Сиринэн сыһа, сырса

сырыттаһыт—
Син орто дойдуга кийи аатын ылан
Сир нуурун бааһырдан хаамсан
эрдэхпит.

Ааспыттаах, кэлэр кэм икки
ардыларынан
Аһаан эрдэс айдааннаах олохпут—
Ааспытка төһүбүт, кэлэр сэрэйбүт
Аһабыт буолуо айыт таһараттан.

Сыһыйа, кырдык икки ардыларынан
Сиһирэ-халтытык аһыаба
дьылбабыт—

Сыһыйа сүппэһкэ, кырдыкпыт
кыһайбакка
Сыл-хонук көтүө ылбакка-бизэрбэһкэ.

Сырдык, хараһа икки ардыларынан
Сылдыһа аһабыт бу туруу дойдуга—
Сырдыкка дьулуһа, хараһаттан
куотан

Сыһа да эбит сыл-хонук көтүтэ.

Эргэлээх саһа икки ардыларынан
Элэһини аһар олорор олохпут—
Сүүрбэһис үйэбит сүгүллээн бүттэбэ,

Аата оһолор, тобо бэрдэй,
Абыланнаах,
Алыптаах
Өйүм — санаам ситимин
Өркөн тыһым, дэс, ситэрдим,
Ньуолаах түүлүү чэһчэһим,
Ньургун бэрдэ буола түстүм.
Эбэрдэ ырыа өрүһүгэр
Эһеиһирэн харбаан киирдэһим.

Вера МАКАРОВА

Х А А Р

Түннүкпүн арыһан,
Оргууй саһа аллайан
Маннайгы хаар түспүтүн
Мин бүгүн көрүстүм.

Сир үрдэ сыһа хаарга
Наскыйа нуурайбыт,
Намыһхай чуумпуга
Айылба сууламмыт.

Хаар намыһын үһкүтэ,
Угуһар кэриһэ,
Тулабар эргийэр,

Сөрүүнүк силсийэр.

Салгыһа уйдаран
Сизэтиһэр кыһаһтар
Үрүн хаар үһкүтүн
Үрдүбэр ыһылар.

х х х

Таптыһын кыһыһы уһун
түүһүнэри,
Тыһыһыттан чабыһат сулуһтар
Тугу эрэ, тугу эрэ силсийээр
Түннүккэр үтүрүһэллэрин.

Кинилэр кистэлэн санааһын
Күөмчүлэһэ, көмүсхэһэ
сатыһылар,
Күөх дуолга көтөр ыраһын
Утары уһун ылаллар.

Тыһыһы уоттаах доһотторум,
Сиргэн тайыт сулуһтарым,
Сырдык санаам ыһыһын
Сүрэхһин үөрдэ ылалыһы.

Илларион ТАРАБУКИН

ЫМЫ НАРЫН ТЫЛЫМ

Аата оһолор, тобо бэрдэй,
Абыланнаах,
Алыптаах
Өйүм — санаам
Өргөстөнө,
Өргөһө,
Өрөгөй — талаан тардыһа
Өндөл халлаан нэһигэр
Өрүкүһэ көттөбө.

Аата оһолор, тобо бэрдэй,
Абыланнаах,
Алыптаах
Өйүм — санаам ситимэ,
Өйөнөр — тайанар,
Өркөн күүстээх
Өй куораан тыһым
Өрүү ханна эрэ
Өһөн — сүтэн муннуура.

Аата оһолор, тобо бэрдэй,
Абыланнаах,
Алыптаах

Өйүм — санаам
Өлбөөдүйбүт өһнөрүн
Өрүсүһэ көрдөөмүм
Өһөрдөһө наардыаһын
Өс киирбэх сибээһэ
Өһөөбүт курдук сүтэрэ.

Аата оһолор, тобо бэрдэй,
Абыланнаах,
Алыптаах
Өйүм — санаам ситимэ,
Үргэ сүүрүгүрэ оһоньуур
Үрүн көмүс мөһүүрэ
Ылыһырас күүһүмэ,
Ыйдалаах түүһүм ыһарбата,
Ымы нарын тыһым
Ыһырдаба көһчүөктэнэ.

Аата оһолор, тобо бэрдэй,
Абыланнаах,
Алыптаах
Өйүм — санаам ситимэ,
Аһамай күһүм сирдигин,
Аһамай чыһылы хомуйбут
Айыһа далбар тыһым
Аттыбар сылдыһаан,
Арай эбээт, тутан ылалыһым.

Специалист трибуна

СЭРЭНИН ТРИХИНЕЛЛЕЗ!

Россияда. Саха сиригэр кэминэ дьон трихиниллез ыарыынан халтараа чаастатыйда. Ол барыта трихиниллез личинкалардаах сибининьэ, кабаан, эһэ этин, ветеринарнай-санитарнай көрүүнү барбатах эт аһы сизинтэн тахсыталаабыт түбэлтэлэр. Холобура, 1999 сыл от ыйыгар Нерюнгри улуунугар бу ыарыынан 80 киһи ыалдьыбыт. Киһилэр бары санитарнай-ветеринарнай көрүүнү барбатах эһэ этин сизинээр сутулуруттар. 1998-1999 сс. манньык түбэлтэлэр Ставропольскай, Смоленскай уобаластарга тахсыталаабыттар. Манан салайтаран, бу дыл бэс ыйын 28 күнүгэр Саха сирин Ветеринарнай департаментин начальнига Т.Д. Каратаева "Трихиниллез ыарыыны утары охсуһууну күүһүрдүү туһунан" дин бирикээһэ тахсан турар. Онон манньык этиллэр.

1. Государственной ветеринарнай контуруолу эт комбинаттарыгар, сүөһүнү өлөрөр пуунарга, эргиз кииннэригэр, дьаарбэнкаларга, ону тэнэ бары хаһаайыстыбаларга күүһүрдүөххэ. Эт уонна атын бордодуукталары чин-

чийилэр анал ветеринарнай-санитарнай аттестацияны барыт тэрилтэлэргэ эрэ көгүллүүргэ.

2. Эт, аһылык уонна эргиз тэрилтэлэрин салайааччыларыгар ветеринарнай-санитарнай көрүүнү барбатах, анал клеймонан бэчээттэмээх, ветеринарнай документа суох эти тулпаттарын, харайбаттарын, переработкалаабаттарын уонна атыылаабаттарын өссө төгүл өйдөтөргө.

Бийиги улууска бу ыарыы туһунан истэ илик буолуохтаахтар. Онон, күһүгү булт, идээ сибининьэ өлөрүүтэ чугаабытынан, бары сибининьэлээх ыаллар итээнэ булчуттар болбонтолоруугар бу ыстытайаны суруйабыт.

Трихиниллез дин түргэнник эбэтэр хроническайдык баран антропонозонай ыарыы. Киһи уонна сүөһү, кыыл тэнэ халтарыахтарын сөптөөх ыарыылар. Киһини трихинелла бэйэтэ (онобоско дугуйданар) эбэтэр личинка (организм былыччыгарыгар баар буолар) көбүтэр. Үксүн бу ыарыыны кыра кэрбээччилэр, бөрөлөр, саһыллар, бэдэрдэр, эһэлэр тарбаталлар. Си-

биньэ көрүүтэ-харайыта суох сылдьан бөсү-сабы кэрийэн кыыл, кутуйах өлүгүн сизин халтараар. Үксүн саас, күһүөрү киһи бу ыарыы тарбанар.

Киһи уонна кыыл личинкалаах этин сизин сүтүллүлэр. Личинкалар хахтаах буолаллар, сөтүлэрэ куртахка кириэн суураллар, онтон 1 мм үлүнээх личинка тахсар. Киһилэр онобоско кириэн түргэнник улааталлар уонна төрдүс күннэригэр тыһы трихинелла 2 тыһ дьэри тыһынаах личинкалары төрөтөллөр. Олор хаан тымырын устун бүтүн организмга тарбаналлар. Үксүн сибининьэ балык этигэр, үөс тардарын атабар дугуйданаллар. Онон спираль тына хомуллаллар уонна хаһынан бүрүллүлэр. Онон халтамыт личинкалар организмга 25 сылга тиниэ с ы л д ы а х т а р ы н сөп. Ыалдьыбыт сибининьэ тас көрүгэ уларыйбат. Кылгас кэмэ температурата урдук, былчыгара ыалдьаллар, ордух турарыгар уонна аһырыгар доболюнуур. Арай хаанна састаабыгар уларыйышлардаах буолар. Ол иһин ыалдьыбыт кыылга диэн туруорар уустук. Ыалдьыбыт кыылы эм-

тээһин үөртүллэ илик. Киһини эмтииргэ теабеназолу уонна атын бензимидазоллары тутталлар.

Бу ыарыыны тарбатат туһугар бары сибининьэ, кабаан, эһэ, нутрия этэ хайаан да трихиниллеэка көрүүрү барыахтаах. Күндү туулаэк кыыллар этгэрин булчут ытарга хайаан да буһаран баран сизтиллэр. Эдэх сибининьэлээх хаһаайыстыбаларга кутуйахтары утары охсуһуу күүсэ ытыллыахтаах. Сибининьэлэри бөйдөз ыппакка хаанчака хаһаан тутулуоскаах.

Трихиниллеуонан ыалдьыбыт киһи эмтэнэр. Ол тынан баран, личинкалар организм устун сылдыалларыгар киһи организм алдыаталлар, бөйүлэрин кытары соһо сылдьан араас ыарыы бактерияларын тарбаталлар. Онон сибининьэ уонна эһэ этин атыылаһааххыт иһинэ бу эт лабораторияга анализтаммытын, ветеринарнай көгүллүүр документаабын атыыһыттан ыйыгар буолун.

Л.А.РХИПОВА,
ветеринар.

АТЫЛЫБЫТ

Үс хостоох квартираны. Ныдыкы 2-с №-рэ, 10-с квартира. Билсэр телефон: 21-048.

xxx

Суһаллык 1993 с. оноһуллубут суура сылдыар "Жигули"-ВАЗ-21063 массынаны. Сыаната чэпчэки. Билсэр телефон: 22-153.

xxx

Ыана сылдыар ымадык, эбэтэр атастаабыт, 18 савстаах мингэ аты атылыбыт, дыа куортанмыбыт. Билсэр телефон: 21-248.

Мурун Тыммыша олохтоого, тыыл, улэ ветерана
РЕГИН МИХАИЛ ИВАНОВИЧ
уһун, кэрээн ыарыттан өлбүтүн бокунууку билэр дьонугар, олорор намыгар Талстоухогарга кутурамытын тирдэбит.
Наһа тагастыр комбинат коллектива. Мурун Тыммыша ветеринарнай сибизгэ.

Талтыр кэргэни, ийэбит, эбэбит Чурапчы сэлэниэтин олохтоого, улэ, тыыл ветерана, хоту көлөрүлүү кытыылаага
ЛАЗАРЕВА ЕЛЕНА ИЛЬИНИЧНА
уһун, кэрээн ыарыттан бу дыл атырдык ыйын 16 күнүгэр өлбүтүн дьонун курутуун туран аймахтарыгар, билэр дьонугар иһитинэрбит.

Кэргэнэ, уолаттара, кийинтэрэ, сизиннэрэ.

Кутурамын тирдэлэр:
— Елена Ильинична өлбүтүн кэргэнигэр Лазарева Корина Васильевна, олохторугар Ильина, Василия, Володя, кийинтэригэр Надежа, Ольга, сизиннэрэ иһэ ыаллара Севернай уонна Юбилейнай улуска олохтоого.

— Елена Ильинична өлбүтүн уолугар, убаастыр кутурамыгар Владимир Коринловна, кийинтэрэ, баллыларыгар, эдэйдэригэр Ольга Петровна, сизиннэрэ, кэргэнигэр Корин Васильевна, уолаттарыгар Ильина, Василия, кийинтэрэ дьон-кэрэктэригэр Сидоркин Дьонуккай, Михайла, Халымаан Макаровтар, Чурапчытан Александр Филипповтар.

— Таллаах кэргэнэ, ийэлэрэ, эбэлэрэ өлбүтүн Корин Васильевна, олохторугар, сизиннэрэ Чурапчытан, Дьонуккайтан Сидоркин, Аннадан Яковлевтар.

Күндү кутурулут, Чурапчы сэлэниэтин олохтоого, ветеран
ТЫТЫГЫНАЕВ БОРИС ГАВРИЛЬЕВИЧ
кэрээн ыарыттан Дьонуккай куоракка атырдык ыйын 16 күнүгэр өлбүтүн дьонун курутуун туран аймахтарыгар, дьонторугар, билэр дьонугар иһитинэрбит.
Чурапчытан Василий Сидоркин, Александр Догордуров дьон-кэрэктэргэ.

Тыыл, улэ ветерана. Чурапчы сэлэниэтин олохтоого
КАРТУЗОВА УЛЬЯНА ЕГОРОВНА
өлбүтүн кытыыгар, Чурапчытаагы физическай култура уонна спорт институтун директоругар Егорова Любовь Тимофеевна дьон кутурамытын тирдэбит.
Чурапчы сэлэниэтин управлениета.

Таллаах оҕон, оҕоник, кэргэни, быраатын, убайыт
СУХАРИНОВ АЛЬБЕРТ ЕВСЕЕВИЧ
эдр саһыгар хомолтоохху олохтон туораабыт дьонун курутуун туран аймахтарыгар, табыарыстарыгар иһитинэрбит.
Ийэ, эбэ, кэргэн, эдэйдэ, бииргэ төрөөбүттэр.

— Альберт Есеевич эдр саһыгар хомолтоохху өлбүтүн ийэлэргэ, эбэлэргэ, кэргэнэ, бииргэ төрөөбүттэригэр Хайахыт иһитинэрбит.

— Бииргэ төрөөбүт быраатыгар, бэйэлэрин уолуларыгар Егор Есеевич улуустары физическай управлениета коллектива.

— Ийэлэргэ Марина Прокопьевна, эбэлэргэ, эдэйдэргэ, кэргэнэ, бииргэ төрөөбүттэригэр кутурулуттар Резерига, Пронца, Гоша, Маха, бары аймахтарыгар Чурапчытан Полевскаялар.

Автор суругар этиллэр санаа редакция позициятыгар мээдин сон түбүгэр буолбатах. Сурууска ыһыллар чахчылар кырдыктаахтарыгар эппиэттиһин автор тус бэйэтэ сүтэр.

ЭБЭРДЭЛЫБЫТ

Күндү кэргэмин, абабыт, эбэбит, улэ ветеранын, Российскай Федерация үөрдүрүннэтин туйгунун, Хадаар нэһилиэгин олохтообун ФИЛИМОНОВ Николай Дмитриевич 50 сааскын туолар дьолун үбүлүйгүнэн ис сүрэхпиттэн кэиэн турак иһитик эвэрдэлибим!

Күндү кийинитигэр кырдык-ыалдьары билдимэккэ, дьол-соргу арыаллаах, сизин мизээр аргыстаах уһун олобу

багарыбыт. Бийиги тустугар ахсаабат кыһамнык, көмөг, олох суолугар киллэрбит үтүөн иһин төлөмөт изэпитин. Издэи өйдүүбүт, дьон махтабытын этэбит. Истин эвэрдэбит иһин тыһынаах тыллара ыһы чыһаах кэрнэтэ илдьит буола көтүнэр.

Кэргэни, олохторун, сизиннэрин, балтын, кийинтин, көтүөтүн.

АТЫЛААБЫТ

Столярнай станогу. Билсэр телефон: 21-713. Улэ чааһын кэиниттэн.

xxx

80 шт. лафеты, эбэтэр 3 ый болдьоххо нэс ылабыт. "Коммунальник" ДП. Тел. 21-276, 21-610.

СҮТҮКТЭННИБИТ

От ыйын 29 күнүгэр Чурапчы-Сылан суолугар могоциллаах уолаттарынан спортивной суумканы ыппытым. Ону киһилэр Чурапчы сэл. Октябрьскай уул. 44 №-тэригэр эбэтэр Килэнигэ 23-646 телефонна биллэрэлэригэр көрдөһүбүт.

Редакторы солб. А.М. СЛЕПЦОВ.
НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапчы,
ул. Карла Маркса, 26"а",
ТЕЛЕФОНЫ: редактор - 21-332,
отделы - 21-265.

Учредители (соучредители) газеты - Редакция, Администрация улуса, Правительство Республики Саха (Якутия). Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54907

"Сахаполиграфиздат" компания, Таатта улууһунаады типография. Офсетнай бэчээт, 678650, Ытык-Күөл сэл. А. Мординов уул. № 18. Тиража 1794.
Сахааһын №№-рэ 93-94. 19.08.2000 с. бэчээткэ бэриллиһэ

БИЛЛЭРИИЛЭР

Атырдык ыйын 21-22-23 күннэригэр Чурапчы сэлэниэтигэр "Меценатство уонна Спонсорство кунунан уонна уорэх дьыла аһыллара чугааабытынан атыт-эргизэн дьаарбаагыгар ытырабыт.

Атыыга бааллар: уорэх тээбириннэрэ, тагас-сал, ас-уол.

Ытыллар мизэтэ: Ленин болуоссата.
Бирэмеэтэ: 10 ч.

АТЫЫҤТАР ИСТИИЛЭРИГЭР:

1. Холодильнай установка суох, түргэнник буорту буолар астары атыылыыр бобуулар.

2. Атыылаан бүтэн баран мизэстэтиги куйабыт.
ТЭРИЙЭР КОМИССИЯ.

xxx

"Чурапчы" МТС кэминэн бурдугу чааһынай дьонго олохтоох дьаһалта көмүг атыылырынан сайаапкалары бу күнүгэр түбэрэринтигэр.

Улэири сирбит: "Улыбка" дьааһыла-сад. Улэ чааһын кэинигэр.

ҮЛЭБЭ ҢҢЫРАЛЛАР

Суолу тутар, өрөмчөнүүр учаастакка күһүгү кэингэ быстах рабочадыра. Бастайааннай үлэбэ "С", "Е" категориялаах суолпардары. Улэ кэинигэр тэрилтэбэ тиниэн, эбэтэр 21-291, 21-118 тел. билсини.

ҮЛЭНЭН ХААЧЧЫЫ КИИНЭ.

ПРОДАЮ

Струйный принтер HP DeskJet 960C+ в комплекте цветная и черная краска. Инструкция по применению. Производство Малайзия.

Оттук сезона

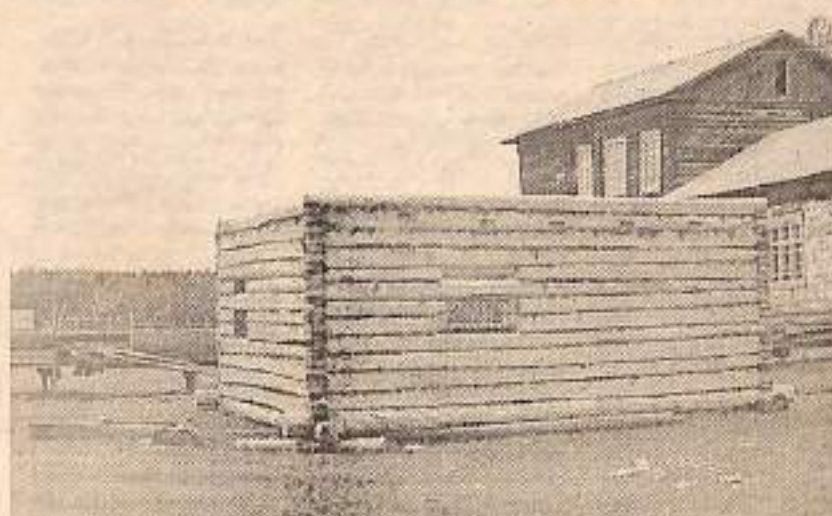
САҢА БААННЫҢҮГҮ ҮЛЭҢЭ КИЛЛЭРЭР СОРУКТААХТАР

Атырдыах ыйын ортото буолан чэлгийэ көөрбүт айылба барахсан сайыннылыы көрүгүн ыһыкта илик. Кырыа кыһын ханна эрэ бэрт ыраах букатын кэлбэттин күрэнэи хаалбытын курдук. Арай күһүнгүлүү хаһыс тыал сайа үрдэринэ, тыа баһын куугунаттаһына, түүнүгэр хаһын түһэр чинчитэ үөскээн овуруотчуттары куттаатарына кыһыны саныытын. Кыстыкка бэлэм туһунан этиэххэ биллэрин өссө эрдэ курдук эрэри, сорох тэрилтэлэр үлэлэрин сааһаабыттара быданнаабыт. Күнү-дьүлү өрүсүлэн оттук сезонугар бэлэмнэнэ үлэтин сылдыар дьону үгүстүк көрөбүн. Күн бүгүгүннү туругунан туох-ханньык үлэтин сылдыарын билсэр соруктанан биһиги улуустаабы доруобуйа харыстабылын управлениетын кылаабынай араһа Г.Н. Алексеевы кытары телефонунан кэлсэтэ сырыттыбыт. Онуоха Григорий Никоневич өрүмүгүннүр үлэлэр балаача ытыллыбыттарын эттэ. Ол курдук, Мындааайыга олох тубсанаторийын дьиктэ тутулла сылдыар эбит, киин балыһа теплотрассата оһоһуллубут. Оттон тубдиспансерга ытыллыбыт кэккэ тутуулары бэйэбит тахсан көрө сылдыаххын сөп диэтэ.

Чурапчытаабы сэллэи эмтиир дис-

пансер дьиктэ отутус сыллаабы тутуу. Онноорор 60-70-с сыллардаахха тутулан уруйунан-айхалынан үлэсэ кирибит оскуолалары, балыһалары "эргэрдиктэр, айгыраахтар; аналларыгар эппизтээбэт буоллулар," — дин этинин үгүстэ истэбин. Оттон бу бүгүн дьаһаны туһааны турар быдан өрдөөбү дьиктэи көрөн туран, оччотообу дьоннор барахсаттар сүгүүкөтөбүү, барыта орус көлөнөн, хары хүүһүгүн быһаарылларын сааһа манньык улахан уоругу бэрт толугу мастарынан онорон-тутан хаалларбыттарын сөбөбүн. Эргэрибит дьиктэи сүн бүдүгүрэ кырдыбыт киһи хэриэстэ буоллабыт. Айгырааһына эмнэ ол этинэн, Аһылаата хамсаан, муостата хас да сиригэн хотостубут, соробунан сүннэйдит. Үрдүн кырыһыста алдыаммытынан кыһынны хаар уута, сайынны-күһүгүнү самыыр курданы аһаан хас да хос истэнигэи штуркатурка сымбаа тохтон түспүт. Үлэһиттэр ону барытын утарынан онорон, абыраһы сатыллар эбит дьаһаны бу улахан дьиктэ алдыаммыта хайаан барыта саба тутулуор?

— Арай кыаллара буоллар бетонунан аһылаат онорон саа дьиктэи турар буол, — дини кылаабынай врач Иван Иванович Гуляко. — Уонна оһо

бу истэнигэи маһын туһан. Олус бөбө, чиргэл маһынан тулуттар. Биллэрин наар быстах өрүмүгүн эрэ буолар, ханна да буоларын курдук үп-харчы кырыһымчык, сууһу-сотуу, утарынан абырах, кырааска үлэсэ эрэ ытыллар. Быйылгы улахан туугубут прачка хоһо бетоннаа, аһы ис өттө эппиздэниэхтээх. Маны Н.А. Васильев биригээдэтэ сөһүнүү бэрээдэһинэн онордо. Таһас сууһар массына эһиги курдук саа тэриллэри управление булан биэрдэ. Диспансер таһыгар саа тутууну көрбүккүт буолуо. Ити — баанньык буолуохтаах.

Одьулууннаабы "Тииг" бааһынай хаһаайыстыбатын кытары сөһүнөн туттара сылдыабыт. Окко кириэххэ дьылы көндөйүн бүтэрдилэр, мантан күһүн ситэриллэн үлэсэ кириэхтээх. Киин котельнайтан иттиллэн оһоробут, ЖКХ управлениета ону көрөр. Сылытар системаны сайбаабыттара, быстах көрүүнү-истини онорбуттара. Онон, иһэр кыстыгы көрсө бары кыахпытынан бэлэмнэ сылдыабыт диктээх сөп.

Р. СИБИРЯКОВА кэлсэттэ.

Үөрэх дьыла аһылыллыытыгар аһааллаан дьаарбануна

Үөрэх дьыла сабаланыыта хаһан баһарар угус тутуһаардык кэм буолар.

Өбөлөр быйылгы үөрэх дьылыгар тэриниллэригэр анаан "Маарыкчаан" потребобщество атырдыах ыйын 16-17 күнүгэр оскуола тээбириннэрин, олох таһаһын — сабын кизэ аһытын тэрийдэ. Бу туһунан "Маарыкчаан" ПО товароведа Ф. И. Попованньык кэлсэттэ: "Балаһаан ыйын 1 күнүн көрсө ытыллыбыт дьаарбанкаа нэһилигэниэ баһатын учуоттаан үөрэх тээбириннэрин чэлчэки сыанаа аһылаатыбыт. СР Президентэ М. Е. Николаев "Оло аймах уонна оло спордун сылынан" "Холбоско" үп көрбүтэ. Ол суотугар таһаарытын киин куораттартан чэлчэки сыанаа булан аһаллыбыт.

Бу дьаарбанкаа биһиги испитигэр кириэр Чыаппаратаабы, Дириннэһи, Төлөй-дөөбү потребобществолар, улуус кииниттэн "Сарданга", "Юбилейнай", "Сэргэ", хаһаайыстыбаннай таһаардары аһылыыр маһаһыһынар кытыннылар. Сотору кэмнэн оло бааһы таһастара, спортивнай тээбириннэр, О. Д. а. таһаардар кэлэллэрэ күүтүлэрэ".

Дьаарбанкаа бэрт үгүс киһи сылдыан чэлчэки сыанаа, холобур, чараас тэтэ-

рээти 2, халыһы 10, дьөннэһи 14, өһнөөх харандааһы 11, тэтэрээт угар лаалканы 14 эрэ солкуобайга, ону таһынан хаһаайыстыбаа туттуллар тэриллэри, оло таһаһы, оһоһуурдарын аһылаһан үөрэн — көтөн тарбастылар.

СНИМОКТАРГА: Чурапчы аһын сүһүөх оскуолатын иһикс кылааһын үөрэнээһинтэ Сайна Слепцова аһы аһылаһан үөрбүт — көлүт түгэһэ.

Аһы — тутуу кэмигэр.

Пенсияга саа уларытын туһунан

Бары пенсионердарга пенсия бу дьыл атырдыах ыйын 1 күнүттэн үрдүүрүн туһунан сурах үгүстэри үөрдүбүтэ. Ол олоххо кириитигэр аһын буолла. Республика 200 тыһыынча пенсионердарыттан 8 тыһыынча киһиэхэ, оттон биһиги улуус-путугар 4285 пенсионердартан 261 киһиэхэ бэрт кыратык эбиллэнэ. Аһыый эбиллибиттэртэн биһир холобуру көрүөххэ. Савина — 1934 с. төрүүх, пенсияга 1984 сыллаахха тахсыбыт, үлэтин уопсай ыстааһа 45 сыл. 5 олоһообун иһин кыра пенсия 20%-на — 47 солк. 50 харчы, сэрин сылларыгар үлэтин иһин кыра пенсия 50%-на — 118 солк. 90 харчы эбиллилэрдээх. Пенсия аһылыбыт орто хамнаһа билинни таһымга чугаһаһылыбытынан 696 солк. 31 харчы, оттон үгүс сыл үлэтин иһин 75% орто хамнастан таһаарыллан пенсиятын сүрүн кэмнэһэ 522 солк. 23 харчы + сэрин сылларыгар үлэтин иһин 118 солк. 90 харчы + элбэх олоһоох ийэһэ эбиллини 20%-на 47 солк. 50 харчы. Мана пенсионердарга барыларыгар эбиллэр толук (компенсация) 170 солк. эбиллэн, ыла сылдыар суумматта: 858-солк. 63 харчы. Онон Савина саа сокуон быһыытынан пенсиятын сүрүн кэмнэһэ 820 солк. 70 харчыга тэһнээр. Хамнаһа

кыра буолан, орто российскай хамнас таһымыгар таһаарыллан, үлэтин ыстааһа элбэһинэн туһулаан коэффициентна 0,653 тэһнээтэ. Үрдэтиллибитинэн Савина илиитигэр ылаһа: 820 солк. 70 харчы (пенсиятын сүрүн кэмнэһэ) + 118 солк. 90 харчы (сэрин сылларыгар үлэтин иһин) + 47 солк. 50 харчы (элбэх олоһоох эбиллини) = 987 солк. 10 харчы. Саа аһылыыга компенсация, Саха Республикатыгар хоту көһөрүллүү иһин кирибэттэр.

Бу холобурбутугар Савина компенсацията суох российскай аһылылыынан 987 солк. 10 харчы — урукку туһааһа 128 солк. 47 харчы эбиллэн пенсията төлөннө.

Бу ылыһыллыбыт 113 №-дээх федеральнай сокуон Улук Хоту олоһооччуларга таһыһа суоһун, дьиктэһинэн ылар хамнастара учуоттаһаһын Ил Түмэн депутаттара туруорсан көрбүттэрэ оннунан уларытыта суох хаалларыллыһа. Республикатаабы Пенсиянай сулууспа департаментын салалтата салгыы бэйэбит усулуобуйаһытыгар сөһөөбүгүн сокуонна уларытылылары туруорсалларыгар эрэһэбит.

Тансия СИВЦЕВА, улуустаабы пенсионнай управление сүрүннүүр специалистта.

